

GRAFİK TASARIM VE POSTMODERNİZM ETKİLEŞİMİ

Öğr.Gör. Cem GÜZELOĞLU*
Arş.Gör. Onur O. AKŞİT*

ÖZET

1970'lerden günümüze, dönemin kültürel koşullarına uygun olarak, postmodernizm bütün görsel sanatları olduğu gibi grafik sanatını da etkilemiştir. Modern üslubun kalıplaşmışlığına karşı olarak İsviçre'de ortaya çıkan postmodernist grafik üslubu, oradan Amerika'ya ulaşmış ve çeşitli gelişmeler göstermiştir. Bu akımın öncüsü denebilecek Weingart, Tissi, Odermart, Greinman, Vanderbly, Sher, Duffy Tasarım Grubu, Brody gibi tasarımcılar ile postmodernist üsluba sahip birçok önemli örnekler vermiştir. Bu çalışmada grafik tasarımda modernizmden postmodernizme geçişte tasarımcılar ve izledikleri biçimsel değişimler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Grafik, Tasarım, Postmodernizm, Modernizm, Görsel

GRAPHIC DESIGN AND ITS INTERACTION WITH POSTMODERNISM

ABSTRACT

Postmodernism, corresponding the cultural conditions of the period, has been affected graphic arts from 1970's to nowadays like the way it affects all visual arts. Postmodernist graphic style, first appeared in Switzerland against the fixed models of modern style, then reached to USA and developed in various ways. As pioneer designers of this trend, Weingart, Tissi, Odermart, Greinman, Vanderbly, Sher, Duffy Design Group and Brody, produced important works which related to postmodernist style. In this study, designers and the stylistic changes that they follow are examined in concept of the transition from modernism to postmodernism.

Key Words: Graphic, Design, Postmodernism, Modernism, Visual

GİRİŞ

Postmodernizm, geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısından başlayarak günümüz kültürel koşullarını tanımlamakta kullanılan bir kavramdır. Batı aydınlanması ve sanayi devrimiyle şekillenen modernitenin çelişkilerini ve çıkmazlarını kendine sorun edinen ve çözümünü moderniteyi çöktürmekte ya da onu aşmakta bulan bu düşünüşü bilmek, içinde yaşadığımız zamanı anlamak için önemli bir adımdır.

* Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü

Postmodernizm, büyük ölçüde postyapısalcılığın mirasından yararlanarak, öncelikle modernizmin estetik, sanatsal kodlarını ve modernist düşünüş ilkelerini reddeder. Postmodernite veya postmodern çağ; modernitenin ötesinde olduğu düşünülen, bir kültürel tüketim anlayışı ve medya ile bilgi teknolojileri etrafında düzenlenmiş postendüstriyel ekonomiye sahip toplumsal gelişim aşamasını ifade eder. Bu aşamada siyasal, kültürel ve ekonomik sınırları yerinden oynatan ve dünyayı giderek birbirine bağlayan küreselleşme süreci de etkili bir kavramdır (Smith, 2005: 289).

Postmodernist akımın görsel sanatlardaki izi elbette ki çoğalan sanat eseri örneklerinin ortak noktaları ve kültürel bağlamları ele alınarak sürülebilir. Ancak, kendi içinde ideoloji ve söylem temelinde bir kırılmayı taşıyan postmodernizmi sadece üslup bakımından ele almak doğru olmayacaktır (Connor, 2001:124). Görsel sanatlardaki postmodern akımın üslup yönünden modern akımdan ayrılan yanlarının ardında bir paradigma kayması her zaman aranmalıdır.

Postmodernist grafik üslup, ilk olarak İsviçre’de ortaya çıkmış, hem İsviçreli tasarımcılar hem de bu okullarda öğrenim gören Amerikalı öğrenciler kanalıyla Amerika’ya ulaşmıştır. Amerika’nın bir yandan özgürlükçü ve her türlü yeniliğe açık olan girişimci tavrının desteklediği teklifsiz tutumu, diğer yandan her türlü yaratıma bir tüketim nesnesi olarak bakan kesimin pragmatist tavrı, bu akımın gelişmesini ve yaygınlık kazanmasını destekleyen unsurlar olmuştur.

Postmodernizm

Charles Jencks, modern mimarının 1972’de St. Louis Missouri’deki Pruitt-Igoe toplu konutlarının yıkılmasıyla sona erdiğini söylemiştir. Bu yerleşim birimi Le Corbusier gibi modernist mimarların ilkelerine göre tasarlanmıştı fakat bir suç mahalline dönüşüp başarısız olmuştu. Jencks’e göre bu olay postmodernizmin de başlangıcıdır.

Jencks’in de ironik bir dille belirttiği gibi postmodernizm, modernizmin ilerlemeci toplum mühendisliğine dayanan ideallerinden bir kopuşu yansıtır. Bu bağlamda postmodernizmin ortaya koyduğu bazı kavramlar şu şekilde özetlenebilir (Smith, 2005: 290-291):

- Gerçeklik ve onun sunumu kavramları sorunludur.
- Ekonomik ve toplumsal yaşam, malların üretiminden çok sembol ve yaşam tarzlarının tüketimi etrafında döner.
- İmge ve mekân, kültürel üretimin düzenleyicileri olarak anlatı ve tarihin yerini almıştır.

- Parodi, pastiş, ironi ve pop seçmeciliği öne çıkmıştır.
- Melezlik, katı sınırlar ve sınıflandırmaların yerini almaya başlamıştır.

Jean François-Lyotard, 1979'ta yazdığı "Postmodern Durum" kitabında bilimin artık Marksizm ya da psikanaliz gibi üst anlatılara dayanan meşruluğunu yitirdiğini belirtir. Bunu "büyük anlatıların çöküşü" olarak adlandırır Lyotard'a göre bilimsel bilgi mutlak doğruluğa sahip bir hakikat olma iddiasını kaybedip paradokslar ve cevapsız sorularla karşı karşıya kalmıştır. Postmodernizm tartışmalarını büyük ölçüde başlatan Lyotard, kültürel postmodernizm ile artık estetize edilmiş sosyo-ekonomik postmodernite alanını birleştirir. Fredric Jameson'ın "Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantiği" makalesinde de benzer bir birleşme vardır. Jameson, postmodernist kültürün pastişe, yüzeysel ifadeye ve üslup kolajına dayandığını belirtir (Connor, 1997: 46-67). Jameson, kültürü çarpık ekonomik ilişkileri gizleyen ideoloji örtüsünün bir parçası olarak gören eski Marksist düşünceye karşın artık kültürün ekonomik etkinliğin bir odağı ve ifadesi olduğunu belirtir. Bu postmodern aşamada göstergelerin dünyaya gönderme yapma zorunluluğu olmadan serbestçe dolaşımı, sermayenin kültür ve temsil alanına girmesine yol açar (Connor, 1997: 69-70).

Jean Baudrillard'ın 1970'de yazdığı "Tüketim Toplumu" ve sonrasında yazdığı birçok kitabına göre içinde bulunduğumuz tüketim toplumu, bir göstergeler sisteminin tüketilmesinden zevk alan bireylerin oluşturduğu bir toplumdur. Bu zevk alımının devamının sağlanması için artık bir neo-gerçeklik, gerçekliğin yerine kullanılmaktadır. Gerçek dünyadaki olaylar, sadece, kültürel alandaki göstergelerin, modellerin ve mitolojilerin, maddi ifadelerinden ibaret haline gelmiştir. Baudrillard bu dinamiği simulasyon (benzeşim) ve simulacra (taklit) terimleriyle adlandırır. Ona göre birbirimizi de sadece göstergeler alanı içindeki görmeye mahkûm oyuncularız. (Smith, 2005: 297-298)

Özetlenecek olursa; postmodernizm, modernizmin ilerleme düşüncesinin biçimine karşı çıkararak; geçmişi bugün ile yeniden anlamlandıran 'tek', 'evrensel' değerler yerine, bilginin ve kültürün göreceliğini ve çeşitliliğini savunarak; modern idealleri savunan siyasi, toplumsal tüm kurumların karşısında duran bir yaklaşım olmaktadır. Sanatsal postmodernist yaklaşım ise; farklı sanat dalları arasındaki geleneksel ayrımları kaldırarak sanatsal üretimin özgürlüğü yerine, onu gerçek yaşam ile girift bir yapıda gelişen, dil ve eylem birlikteliği olarak görmektedir.

Postmodern Dünya’da Grafik Tasarım Kavramı

Görsel Kavram, algıları ve bilgiyi bir araya getirmeyi sağlayan bir fikirdir. Grafik tasarım, gördüklerimizin ve okuduklarımızın, anlam ve etkisini şekillendirir. Geçtiğimiz son on beş yıl içerisinde, teknolojik gelişmelerin, tüm görsel iletişim formlarındaki yaratıcılığı patlatmasıyla, tasarımın estetik değeri ve kültürel istilası artmıştır. Her gün görsel okuryazarlığımızın, basılı sayfalardan internete, yazı karakterlerine, renklere, logolara ve bilgi ve fikir taşıyan görsellere kadar tüm alanlarında bu görsel bombardıman ve kuşatma gözlenmektedir.

Grafik tasarım bir yöntem olarak, görsel söylemler yaratmak, müşterilerin, izleyicilerin ve diğer tasarımcıların, bu söylemin görsel iletişim ağıyla kullanması ve değiştirmesidir. Karıştırmak, grafik tasarımın sosyal yaşamını karakterize eder. İşaretlerin ve tarzların anlamları, gönderilen ve algılanan şartlara göre değişir.

Grafik tasarım ürünleri, ister ticari ister deneysel olsun, tasarımcısının bireyselliğini taşır. Ancak; bir kere toplum kullanımına sunulduğunda, artık değişecek olgulardır. Geniş ve tarihsel açıdan grafik tasarım, geleneksel formlardan ve sosyal fonksiyonlardan doğan, mağara resimlerinden günümüz basın yayın tasarımına kadar tüm görsel işaretleri içerisine alan, her türlü görsel insan iletişimine verilen addır. Grafik tasarım tarihsel olarak, alt kültürleri kapsayan ve yansıtan bir meslektir. Hatta grafik tasarımın kendisi de bir alt kültürdür (Lupton, 1996: 10-11,83).

Eaglaton’a göre (2004) 1960 ve 70’lerde kültürün, film, imge, moda, yaşam tarzı, pazarlama, reklamcılık ve medya iletişimi gibi anlamları da olmaya başlamıştır. Böylece genişleyen kültür tanımı içerisinde, grafik tasarımın ekonomi ve endüstriye hizmet eden kimi grafik tasarımcılar da dünyayı şekillendirecek yeni düzenin hizmetine girmişlerdir. Öyle ki, bazıları, özel jetlerinde uçarken; tasarladıkları reklamlara maruz kalan aşağıdaki yaratıkları insan yerine bile koymamaktadırlar.

Fakat günümüzde grafik tasarım, kendi disiplini içerisinde sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik ilkelerini First Things First (İlk Önce Öncelikler) manifestosuyla ilan etmiştir. Poyner’a göre (1999) bu manifestoyla, grafik tasarımın bir ürünü satmaktan çok daha fazlasına hizmet ettiği, çevresel, sosyal ve kültürel gibi konuların çok daha fazla önem taşıdığı vurgulanmaktadır.

Grafik Tasarım ve Postmodernizm Etkileşimi

Postmodernizmi ve görsel sanatlar üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için, görsel sanatların modernizm açısından geçirdiği aşamaları gözden geçirmek gerekmektedir. Batı'da 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan modernizm kavramı, insanların üzerinde kilisenin üstünlüğünü sona erdirmiştir. Sanat anlamındaki ilk modernleşme çabaları, Rönesans ile başlayarak, Maniyerizm ile devam ettiği görülmektedir (Günay, 2005: 2). Anlam olarak yeniden doğuşu tanımlayan Rönesans hareketiyle birlikte Avrupa'nın bilim ve sanatta yapmış olduğu hamleler, dünya sanatını ve bilimini temelden etkilemiş, 21. yüzyıl sanatının tüm öğelerinin yeniden yapılanmasına öncülük etmiştir (Vezossi, 2002: 47). Yeni deniz yollarının bulunması, yeni kıtaların keşfi, matbaanın icadı, buhar makinesinin icadı Rönesans dönemiyle başlayan yenilikler olarak dünyanın değişiminde etken olmuştur.

Bu gelişmelere bağlı olarak, 1789 yılında başlayan Fransız İhtilali'nin dünya sosyolojisi ve sanatının gidişi üzerinde önemli derecede etkileri olmuştur. Bunların devamında 1881 yılındaki teknolojik gelişmelere bağlı olarak başlayan İngiliz Sanayi Devrimi, üretim biçimlerini de etkilemiştir.

19. yüzyılda Empresyonizm ile 20. yüzyılda Ekspresyonizm, Kübizm, Fovizm, Fütürizm, Sürrealizm, Optik Sanat, Kavramsal Sanat ve daha birçok felsefi akımların, teknolojiyle birlikte kendini göstermesi, önemli gelişmeler olarak sanat tarihindeki yerlerini almışlardır (Tepecik, 2002: 10-11).

Bu teknolojik ve sanatsal gelişmelere bağlı olarak gelişen bir plastik sanatlar disiplini olan grafik tasarım da önemli gelişmeler kaydetmiştir. Sanayi devrimi sonrası Arts & Crafts akımı ile birlikte kısa sürede birçok tasarımcı ve beraberinde tasarım akımları ortaya çıkmıştır.

II. Dünya Savaşı sürecinde özellikle İngiliz ve Amerikalı tasarımcıların yaptığı büyük propaganda afişleri modernist akımın ekonomik ve sosyal boyutlarının en iyi örnekleridir (Fiell & Fiell: 2003, 27). Dolayısıyla endüstrinin gelişimi ve 2. Dünya Savaşı'ndan sonra toplumsal, bir anlamda sosyolojik gelişmeler yaşanmış; bu gelişmeler sonucunda tasarımcıların somut gerçeklerle ilgilenmeleri, insanların içinde buldukları durumu konu edinmelerine ve onların sosyalist gerçekçi anlatımlı tasarımlara yönelmelerine neden olmuştur. Bu dönemlerde Avrupa'da tasarım akımları arasında Bauhaus tasarım okulunun etkileri görülmekte ve Uluslararası Tipografik Stil'e yönelimler görülmektedir. Dolayısı ile modernizm sürecinden postmodernist düşünceye doğru geçişte Avrupa'nın siyasi tavrı en büyük etkenlerden biri olmuştur.

En hızlı değişen ve en kısa ömürlü tasarım disiplini olan grafik tasarım, Uluslararası Tipografik Stil etkisinden çabuk sıyrılmıştır. Bazı bağımsız tasarımcılar, kişilsiz ve tek düze olarak nitelendirdikleri bu stilde uzaklaşarak,

çalışmalarında sezgi ve oyuna daha fazla yer vermeye başlamışlardır. Rosemarie Tissi ve Siegfried Odermatt, Uluslararası Tipografik Stil'in soğuk nesnellğine tepki olarak; özellikle basın ilanı tasarımlarında başlık, metin ve imgeleri rastlantıya dayalı bir üslup içinde kullanmışlardır. Steff Geissbühler'in tipografik tasarımlarında mesaj, kompozisyonlarda görsel bir dinamizm oluşturmak uğruna ikinci plana atılmıştır (Becer, 1999: 110).

Modernist tasarım vernaküler toplumun zorunlu üretimini, getirdiği kurallara bağlı olarak denetimli zorunsuz üretime çevirmek istemişti. Ancak yalnızca ilk ürünler zorunsuzluğun öngördüğü özgünlüğü gerçekleştirebilmiş, arkasından gelenler ise yeni bir model ortaya koymaktan çok, seri üretim bandındaki kopyalar olmuşlardı. Yani öngörülen zorunsuzluk yerine geleneksel üretimdeki zorunluluk sürdürülmeye çalışılmış, bu mümkün olmayınca da tıkanma gerçekleşmişti. Modernist tasarım döneminden çok az öncü tasarımcı ve bu öncü tasarımcılardan da az sayıda öncü iş çıkması bu zorunlu üretimin sürdürülmesinden olduğu görülmektedir (Köksal, 1990: 95). Postmodernizm, modernist zorunsuzluğu vazgeçilmez kılmış ve her tasarımcıya modelleri oluşturma şansını ve ögüdünü vermiştir. Bu ögüdü tutan tasarımcılar önlerindeki yasak kapıları, geçmişe açılanlardan başlayarak bir bir açmaya başlamışlardır.

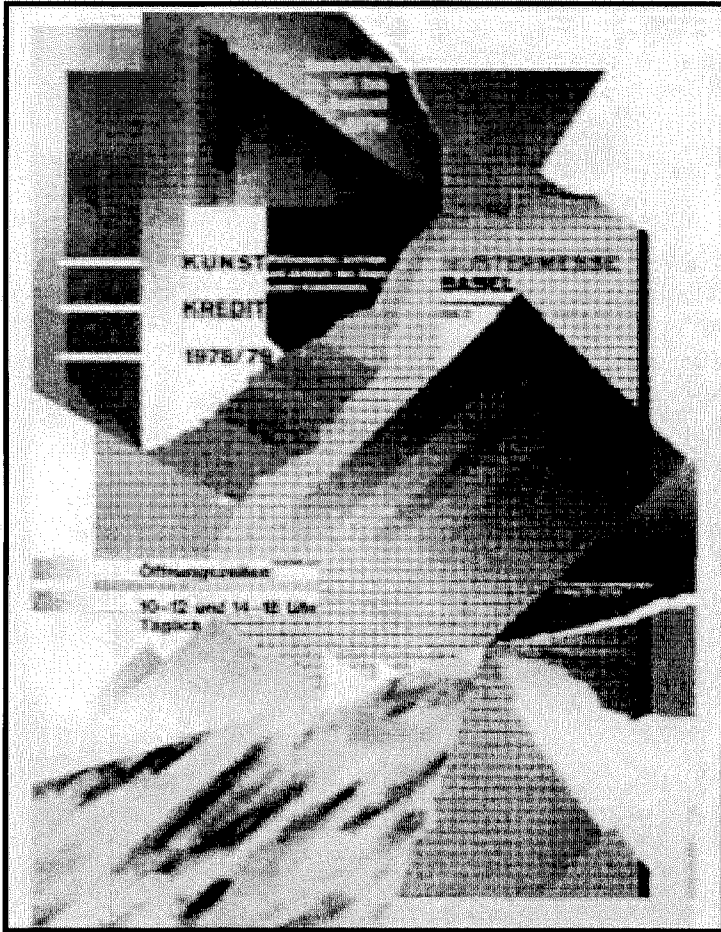
Post-Modernist yaklaşımlar 1970 sonlarından başlayarak Amerikalı grafik tasarımcılar üzerinde de etkisini göstermiştir. Basel'de Weingart ile çalışan ve daha sonra Los Angeles'ta kendi stüdyosunu kuran April Greiman, çalışmalarında Post-Modernist ilkelerden yararlandı; derinliği ön plana çıkaran illüstratif fotoğraflar gerçekleştirdi (Becer, 1999: 110).

Savaş, insan hakları, kadın özgürlüğü, doğal çevrenin korunması v.b. konularla ilgili sosyal protestoların yoğun olduğu 1970'li yıllarda, kişisel ilişki ve çözümler önem kazandı. Bu nedenle, Postmodernist düşünürler de bireyi temel aldılar. Bu nedenle Post-Modernist tasarımcı için en önemli kriter; bireyin kendi kişisel tercihleri olmuştur. Böylece akılcı iletişim ve tasarım ilkeleri bir kenara itildi. Postmodernist tasarımların çoğuna öznel bir bakış açısı egemen oldu ve tasarımcı iletişim kurmaktan çok, kendi kendini ifade etmeyi yeğleyen bir sanatçı konumuna girmiştir (Becer, 1999: 111). Postmodernizm olarak adlandırılan tasarım eğilimi, eski üslup ya da akımların kullandığı malzemeleri olarak yeni görsel anlatım biçimleri yaratmıştır (Bektaş, 1997: 709).

Postmodernizm olarak adlandırılan tasarım eğilimi, grafikte ilk önceleri İsviçre stilinde çalışan ve bu stilin biçimsel vokabülerini geliştirmek isteyen kişilerin çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Kökü 1970'lerde olan ve bir temel felsefesi ve ortak bir çizgisi olmayan bu yaklaşım grafik tasarıma bir biçim ve hareket çeşitliliği getirerek özgür ve dışavurumcu bir çağı başlatmıştır. Amerika'da 'Yeni Dalga', 'İsviçre Punk', 'Pluralizm', 'West Coast', 'Post-

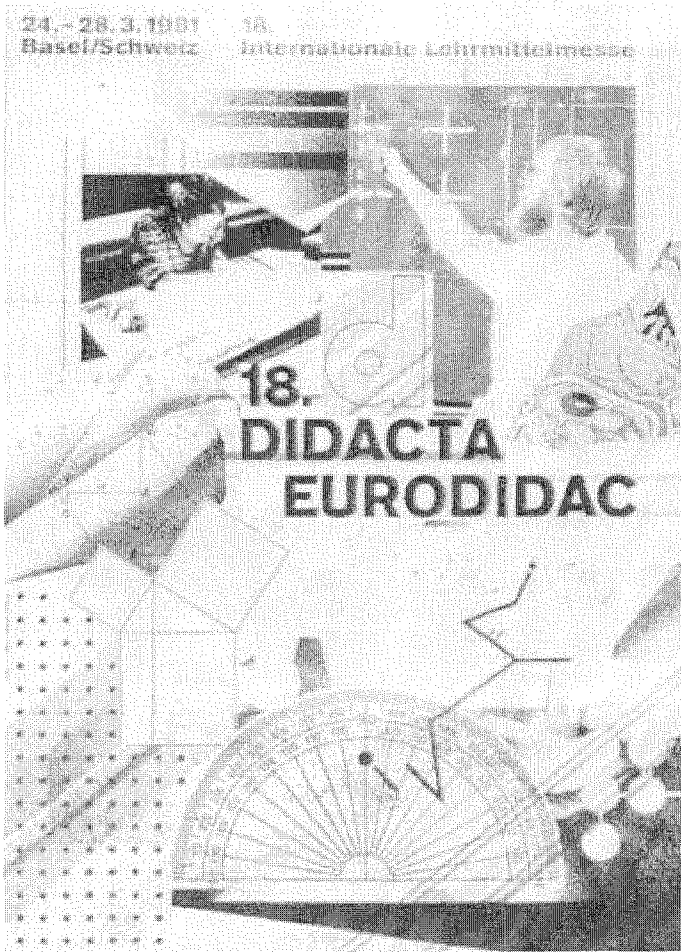
Modern', 'Avant-Garde' ve 'Deco' gibi çeşitli isimler alırken, etiketlere fazla önem vermeyen Avrupa'da hepsi de yeni bir deneysel tavırla olmak üzere, birey veya grupların etkileşim ve yönelişlerine göre özgün ve farklı çalışmalar olarak ortaya çıkmıştır (Bektaş, 1992: 230).

Modernizmin klasikleşmişliğini bozan bu yeni tasarım yaklaşımını geliştiren başlıca tasarımcılardan biri de İsviçre tasarımının tipografi anlayışını sorgulayan ve yeni yaklaşımlar getiren 1941 yılında doğan Wolfgang Weingart olmuştur. İsviçreli tasarımcı Weingart, grafik tasarımdaki postmodern anlayışın gelişimi sürecinde A.B.D. de çeşitli tasarım okullarında tipografiyi sorgulamaya yol açan konferanslar vermiştir.

Resim 1 - Wolfgang Weingart – Staatlicher için afiş – 1978

Weingart tipografideki düzen ve anlaşılabilirlik ilkelerini sorgulayarak; çalışmalarında görsel efektlerle dolu, sezgiye dayalı, neşeli bir üslup oluşturmuştur. Aynı sözcük içinde farklı yazı karakterleri yerleştiren ve geniş espas anlayışını yeniden uygulamaya sokan Weingart'ın tipografik buluşlarında mizahi ve dışavurumcu bir anlatım egemen olduğu görülmektedir. (Becer, 1999: 110). Weingart'ın bu buluşlarını gören Amerikalı öğrenciler ve ayrıca verdiği konferanslar aracılığı ile yayılan bu üslup, Amerika'da tasarımcılar arasında postmodernist anlayışın gelişmesini sağlamıştır.

**Resim 2 - Wolfgang Weingart -
18. Uluslararası Eğitim Fuarı İçin Afiş - 1981**

Aynı dönemlerde Rosemarie Tissi ve Stephan Oderrnat'da Zürich'te Postmodernizm'in İsviçre'deki öncülerinden olup önemli eserler vermiştir (Livingston & Livingston, 1994: 158). Bu süreç sonrasında Post-Modernist tasarım yaklaşımları içinde birçok değişik akım ortaya çıkmıştır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

- 1- Ettore Sottsass'ın 1980 yılında Milano'da geliştirdiği, işlevi bütünüyle reddeden “Memphis” akımı,
- 2- 1960'lı ve 1970'li yılların sonlarında İsviçre'de eğitim gören Amerikalı tasarımcıların öncülüğünde gelişen “Amerikan Yeni Dalga” akımı,
- 3- Amerika'daki gençlik hareketlerinin sözcülüğünü üstlenen ve özellikle çizgi roman figürlerini bir başkaldırı mantığı içinde kullanan “Amerikan Punk” akımı,
- 4- İlk kez Fransa'daki bazı grafik tasarımcılar tarafından geliştirilen, el yazısının yoğun olarak kullanıldığı “Avrupa Yeni Dalga” akımı. (Becer, 1999: 111)

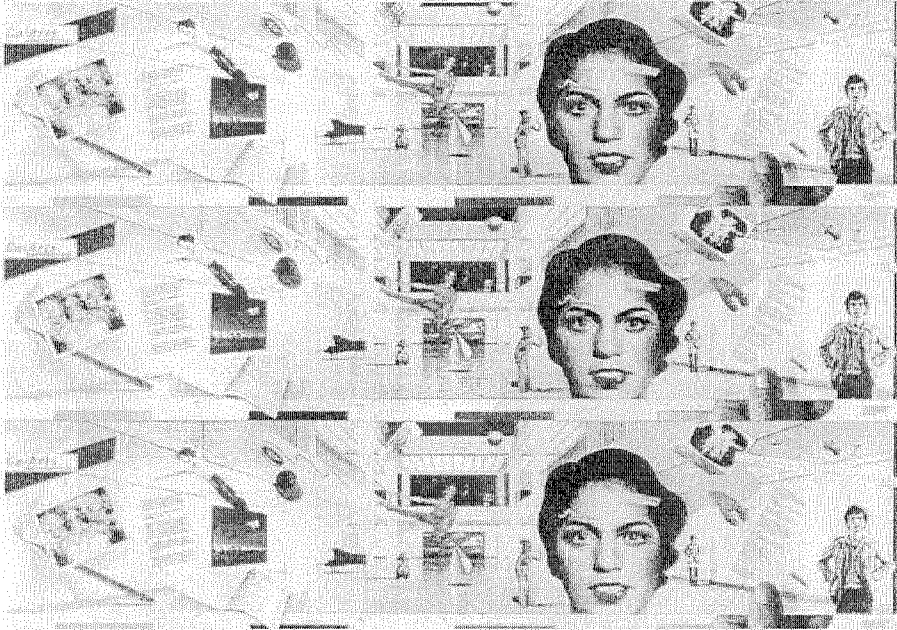
Amerikan tasarım dünyasında büyük ilgi uyandırmaya başlayan Postmodernizm, bir yandan da bilgisayar kullanımına yer veren “Yeni Dalga” (New Wave), öte yandan geçmişin biçimlerine başvuran Tarihselci Postmodernizm olmak üzere iki ayrı tarzda ön plana çıkmışlardır (Bektaş, 1997: 710).

Bu yeni akımlardan Yeni Dalga akımının öncülüğünü Basel'de Weingart ile çalışmalar yapmış olan ve daha sonrasında Los Angeles'a yerleşen April Greinman'dır. April Greinman çalışmalarında post-modern ilklerden yararlanırken, derinliği ön plana çıkaran illüstratif fotoğraflar kullanmıştır.

Resim 3 - April Greiman (Fotoğraf: Jayme Odgers)
Wet adlı bir dergi için afiş – 1971

Tüm görsel disiplinler içerisindeki en fazla iki boyutlu olan tipografik tasarıma Greiman, tipografik sayfada bir derinlik duygusu getirmiştir. Üst üste binen biçimler, doğru veya ters perspektif izlenimi veren diyagonal çizgiler, resmin içine doğru giden, üstüne çıkan veya geometrik elemanların arkasına doğru giden, hareket ediyor izlenimi veren çizgiler veya biçimlere gölge ekleyerek, boşlukta duruyormuş izlenimi veren düzenlemeler, biçimleri basılı sayfanın yüzeyinden öne veya arkaya doğru gidiyor gibi göstermek için yapılan tasarımlar gözün, sayfada yer alan biçim zenginliğini üzerinde dolaşmasını sağlamaktadır. Greiman, fotoğraf sanatçısı Jayme Odgers ile yaptığı işbirliği sonucunda fotografik illüstrasyona yeni bir bakış açısı getirmiştir. Fotografik görüntüyü, iki boyutlu sayfayla birlikte kompozé etmiştir. Bu da sayfaya sürrealist nitelikte bir derinlik kazandırmıştır. Odgers, geniş açılı objektifle aşırı netlik ve derinlikte fotoğraflar çekmiştir. Bu fotoğraflarda Greiman'ın kolaj elemanları, yerleştirilme biçimleriyle resmin ortasından uzaya yayılırcasına bir izlenim uyandırmaktadır (Çiğdem, 2006: 22).

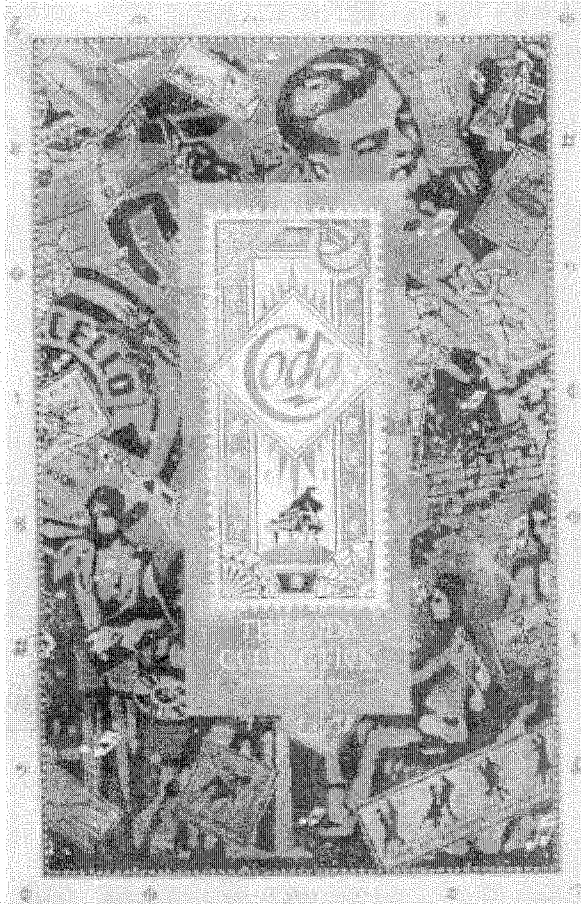
Resim 4 - April Greiman (Fotoğraf: Jayme Odgers) – California Sanatlar Enstitüsü'nün eğitim programını gösteren katlanabilir afiş - 1978

Diğer bir akım olan Tarihselci Postmodernizm ise iki farklı yönde gelişim göstermiştir. Bunlardan biri Yeni Klasikçilik olarak adlandırabileceğimiz çalışmaların öncüsü olarak Micheal Vanderbly; diğer bir yönde çalışan ve Retro (geri-dönüş) olarak adlandırılan çalışmaların diğer öncü tasarımcısı ise Paula Sher'dir.

Resim 5 - Paula Sher – Swatch için afiş - 1986

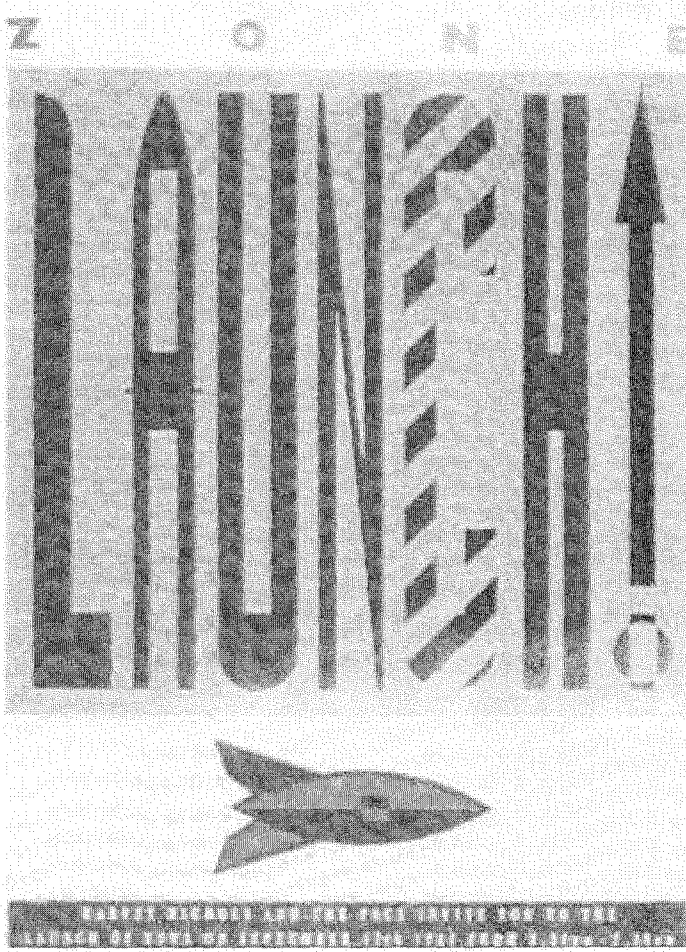
Bu dönemin en tanınmış sanatçıları 'Duffy Tasarım Grubu' olarak bilinen tasarım grubudur. Bu tasarımcılar 1940 ile 1960'lar arasında grafik öğeleri yeniden gündeme getiren bir anlayışla ürünler ortaya koymuştur (Bektaş, 1997: 701). Duffy Design Group, tasarımlarında hi-tech (bilgisayar destekli tasarım) yöntemini dışlamıştır. Bunun yerine eski ve nostaljik izlenimi yaratan renk seçimi ve illüstratif nitelikleri kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu da topluluğun yapısını ortaya koyan tipik özelliğidir. Topluluğun tasarımlarında eski-yeni, alıntı ve karikatürize edilmiş unsurlar görülmektedir (Çiğdem, 2006: 22-23).

**Resim 6 - Duffy Design Group-
Charles S. Anderson -1987**

Sonraları topluluktan ayrılan tasarımcı Charles S. Anderson yaptığı afişlerde Amerikan tüketiciliğinin başlangıcına kadar uzanan iletişim kültürüne hayranlık duymuş ve bunu işlerine yansıtmıştır (Çiğdem, 2006: 23).

Neville Brody, postmodernist grafik akımının İngiltere’de aynı dönemlerdeki en önemli tasarımcıları arasında yer almış ve geniş yankı uyandırmıştır. Brody, yaptığı tasarımlarda tipografide dinamizmi kullanmış ve deneysel yaklaşımlarda bulunmuştur. Başlangıçları 20.yüzyıla dayanan sanat akımlarından olan Konstrüktivizm ve Dadaizm tasarımlarını oluşturmada temel olmuştur.

Resim 7 - Neville Brody – Harvey Nichols için afiş tasarımı - 1985

SONUÇ

Grafik tasarımdaki postmodernist yönelişlerin Amerika'da büyük bir coşkuyla benimsenmesi ve çok çeşitli görsel anlatım örnekleri sergilemesi, biraz da kendi kültürünün özündeki yapıdan kaynaklanmaktadır. Amerikan kültürünün kimliğini kazanmaya başladığı ilk zamanlardan günümüze kadar, Avrupa kültürüne hayranlık duyarak onu örnek alması giderek bu kültürü biçimleriyle statü sembolü olarak kendi kimliğine taşıması, günümüzdeki, geçmişin estetik unsurlarını ait olduğu bağlamdan dışlayıp, biçimsel kalıplar olarak kullanan postmodernist yaklaşımın temel tutumuyla adeta çakışmaktadır.

Postmodernizm ile birlikte kendi kendini ifade etmek de önem kazanmıştır. Teknolojik gelişmeler, grafik tasarımı biçim yönünden oldukça etkilemiştir. Postmodernist tasarımlarda izlenen, görsel efektlerle yüklü imge kalabalığının en önemli nedeni, bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ve bu teknolojinin grafik tasarıma her geçen gün daha müdahil olması olarak gösterilebilir. 1980 ve 1990'ların grafik ürünlerini ve günümüz tasarımlarını dijital teknolojisi biçimlendirmektedir. Buna karşın; günümüzde bazı tasarımcılar, bilgisayarın tasarım işlevini sıradanlaştırdığını ve bu yüzden tasarımcının bir yaratıcı olarak kendi rolünü yeniden tanımlaması gerektiğini savunmaktadırlar.

Günümüzün grafik tasarımında Pop Art, Yeni Dışavurumculuk ve Postmodernizm gibi birçok değişik stil ve üslubun etkileri görülmektedir. Yaratıcı düşünce ve felsefenin yanı sıra; bilimsel buluş ve teknolojiler de tasarım üsluplarını yönlendiren etkenler arasındadır. Film, video ve bilgisayarlar bugünün grafik tasarımı biçimlendiren yeni medyalar olmaktadır. Bilgi ve iletişim, günümüz toplumlarını yönlendiren başlıca unsurlar olarak görülmektedir. Bu da, gelecekte grafik tasarımcılara bugünkünden daha fazla iş düşeceğinin bir göstergesidir.

KAYNAKÇA

- BECER, E. (1999) *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Yayınevi.
- BEKTAŞ, D. (1992) *Çağdaş Grafik Tasarımının Gelişimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BEKTAŞ, D. (1997) *Grafik, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Ankara: Yem Yayınları.
- CONNOR, S. (1997) *Postmodernist Kültür*. (Çev. D. Şahiner). İstanbul: Yapı Kredi.
- ÇİĞDEM, N. Ç. (2006) *Postmodernizm'in Afiş Sanatına Etkisi ve Uygulama Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- EAGLETON, T. (2004) *Kuramdan Sonra*, Çev. Uygur Abacı, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- FIELL C. & FIELL P. (2003) *Graphic Design for the 21st Century*, Köln, Germany: Taschen.
- GÜNAY, B. (2005) *Günümüz Sanatında Postmodernist Yaklaşımlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÖKSAL, A. (1990) "Postmodernizm ya da Sözü'n Tükenişi". *Arredamento Dekorasyon Dergisi*, Kasım Sayısı. İstanbul: Boyur Yayın Grubu.
- LIVINGSTON A. & LIVINGSTON I. (1994) *Graphic Design + Designers*, London, U.K.: Thames and Hudson Inc..
- LUPTON, E. (1996) *Mixing Mesagges Graphic Design in Contemporary Culture*, Princeton Architectural Press.
- POYNOR, R. (1999) "İlk Önce Öncelikler (First Things First)", *Dedi ki 2*, İstanbul: GMK Yayınları.
- SMITH, P. (2001) *Kültürel Kuram*. (Çev. S. Güzelsarı, İ. Gündoğdu). İstanbul: Babil.
- TEPECİK, A., (2002) *Grafik Sanatlar*, Ankara: Detay&Sistem Ofset.